Kronika
Chronicle
Хроника

Žurnalas „Žemės ūkio mokslai“ 1999–2001 metais mokslotyros požiūriu

Algirdas Motuzas

Lietuvos žemės ūkio universitetas,
Studentų g. 11, Akademija,
LT-4324 Kauno rajonas,
el. paštas tempus@nora.lzua.lt

Straipsnis parengtas Lietuvos mokslų akademijos žurnalo *Žemės ūkio mokslai* ekspertizės pagrindu. Jame mokslotyros metodais nagrinėjamos žurnale 1999–2001 m. paskelbtos publikacijos. Išanalizuota straipsnių tematika, jų autorių pasiskirstymas pagal mokslo ir studijų institucijas bei amžių, pateikti pasiūlymai žurnalo kokybei tobulinti.

Raktažodžiai: mokslotyra, žemės ūkio mokslai

ĮVADAS IR METODAI

Mokslotyros uždavinių spektras gana platus: nuo atskirų mokslininkų grupių ar institucijų veiklos analizės iki mokslo sričių bei krypčių laimėjimų įvertinimo ir tolesnės jų raidos prognozavimo.

Šios srities fundamentiniuose darbuose mokslo plėtra glaudžiai nagrinėjama su visuomenės socialine raida. Pasak D. Bernalo, mokslotyra turi ryškių pragmatiškumo bruožų, kuriuos jis pavadino normatyviniu aspektu [2]. Mokslo krizės reiškinius nagrinėjusi Suomijos mokslotyrininkė M. Alestalo [1] nurodo, kad jie susiję su ekonominėmis krizėmis. Jos nuomone, ekonominės krizės neišvengiamos rinkos ekonomikos šalyse, kuriose pagrindinis ekonomikos variklis yra konkurencija tarp įvairių socialinių grupių dėl pelno. Valstybė praranda centralizuoto valdymo funkcijas ir pajamas į biudžetą, todėl mažėja jos galimybės remti mokslą, švietimą, teikti socialinės rūpybos paslaugas. O. Voverienė [3], diskutuodama apie mokslo politiką Lietuvoje, kaip svarbiausią mokslo plėtros problemą nurodo visuomeninių, privačių ir individualių žmonių interesų suderinimą demokratiškiausiu būdu, kad objektyviausiai būtų paskirstyti mokslui skirti visuomeniniai ištekliai. Tam reikia atlikti mokslotyros darbus. Šiuo požiūriu reikia įvertinti ir žemės ūkio mokslus Lietuvoje.

Todėl šios publikacijos tikslas buvo: mokslotyros požiūriu išanalizuoti žurnalo *Žemės ūkio mokslai* publikacijas 1999–2001 metais. Tam buvo taikyti kiekybiniai, arba mokslometriniai, bei dalinai kokybiniai metodai.

TYRIMŲ REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

Žurnalas *Žemės ūkio mokslai* leidžiamas nuo 1994 m., reguliariai išeina 4 numeriai per metus. Šį darbą kuruoja redakcinė kolegija prie Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus.

Žurnalas turi aiškiai apibrėžtą ir viešai paskelbtą šių mokslo sričių ir krypčių tematiką: **biomedicinos mokslai – agronomija** (B 006) (dirvotyra ir agrochemija, žemdirbystė ir augalininkystė, selekcija ir sėklininkystė, pievos ir ganyklos, sodininkystė ir daržininkystė), **miškotyra** (B 014), **zootechnika** (B 012), **veterinarinė medicina** (B 011); **technologijos mokslai – aplinkos inžinerija ir kraštotvarka** (T 004) (**žemės ūkio inžinerija, melioracija**); **socialiniai mokslai – ekonomika** (S 004) (**žemės ūkio ekonomika**). Redakcinė kolegija priima ir metodologinius, apžvalginius, kritinius, informacinius straipsnius apie jubiliejus, konferencijas, mokslinį bendradarbiavimą, mokslo ir studijų institucijas.

1 lentelė. **Tematinių straipsnių skaičius žurnale *Žemės ūkio mokslai* 1999–2001 m.**

Mokslo šaka	Metai			Iš viso
	1999	2000	2001	
Agronomija	30	30	27	87
Miškotyra	3	2	2	7
Zootechnika	4	6	8	18
Veterinarinė medicina	5	5	4	14
Žemės ūkio inžinerija	2	1	1	4
Melioracija	4	3	4	11
Žemės ūkio ekonomika	–	1	–	1
Iš viso	48	48	46	142

Žurnale skelbiami Lietuvos ir užsienio mokslo darbuotojų straipsniai, parengti lietuvių, anglų, rusų kalbomis. Todėl 2001 m. sudaryta ir patvirtinta 14 mokslininkų redakcinė kolegija yra internacionalinė: 11 iš Lietuvos, po vieną iš Vokietijos (Hohenheimo universitetas, Stutgartas), Lenkijos (Varmijos ir Mazurijos universitetas, Olštyn-Kortovo) ir Švedijos (Švedijos žemės ūkio mokslų universitetas, Uppsala).

Kiekviename žurnalo numeryje skelbiami reikalavimai pateiktiems skelbti darbams, jo adresas INTERNET'o svetainėje www.maleidykla.katalogas.lt

Ketvirtajame numeryje skelbiami tais metais išleistų numerių turiniai.

Kiekvieną straipsnį vertina ne mažiau kaip du redakcinės kolegijos konfidencialiai paskirti recenzentai, aktyvūs mokslininkai. Stengiamasi, kad vienas iš jų būtų ne redakcinės kolegijos narys.

Kiekviename straipsnyje nurodoma: įteikimo redakcijai data, institucijų, kurioms autoriai atstovauja, adresai.

1 lentelėje pateikta žurnalo *Žemės ūkio mokslai* straipsnių tematikos analizė. Ji rodo, kad per trejus metus žurnale paskelbti 142 straipsniai, arba vidutiniškai 47 – per metus, 12 – viename numeryje. Iš jų daugiausiai – agronomijos (87, arba 31%), zootechnikos (18, arba 13%), veterinarinės medicinos (14, arba 10%) ir melioracijos (11, arba 8%) mokslo krypčių. Kitų mokslo krypčių publikacijų paskelbta kur kas mažiau: miškotyros – 7, žemės ūkio inžinerijos – 4, o žemės ūkio ekonomikos – tik 1. Pastarųjų atsilikimą dalinai galima paaiškinti tuo, kad leidžiami specializuoti žurnalai, kuriuose skelbiamos tų mokslo krypčių publikacijos.

Dėl tos pačios priežasties 2 lentelėje pateikiamos žinios apie straipsnius parengusias atskiras mokslo ir studijų institucijas nepakankamai atspindi pastarųjų mokslinį aktyvumą. Vis dėlto galima teigti, kad *Žemės ūkio moksluose* apibendrinami kompleksiniai, tarpinstituciniai tyrimai, atitinkantys biomedicinos mokslų sritį. Žurnale paskelbti 23-ose šalies bei užsienio mokslo ir studijų institucijose parengti moksliniai straipsniai. Daugiausiai jų paskelbė šių šalies institucijų mokslininkai: Lietuvos žemdirbystės instituto – 59 (41%), Lietuvos žemės ūkio universiteto – 22 (15%) ir Lietuvos gyvulininkystės instituto – 14 (10%). Jame paskelbti ir Lietuvos veterinarijos akademijos (7), Lietuvos miškų instituto

2 lentelė. **Mokslo ir studijų institucijose parengti ir žurnale *Žemės ūkio mokslai* (1999–2001) paskelbti straipsniai**

Mokslo ir studijų institucija	Metai			Iš viso
	1999	2000	2001	
Lietuvos žemdirbystės institutas (LŽI)	18	22	19	59
Lietuvos žemės ūkio universitetas (LŽŪU)	7	10	5	22
Lietuvos gyvulininkystės institutas (LGI)	4	5	5	14
Lietuvos veterinarijos akademija (LVA)	2	–	5	7
Lietuvos žemės ūkio inžinerijos isntitutas (LŽŪII)	2	1	1	4
Lietuvos veterinarijos institutas (LVI)	1	3	–	4
Lietuvos miškų institutas (LMI)	1	1	2	4
Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutas (LSDI)	1	–	2	3
Lietuvos vandens ūkio institutas (LVŪI)	1	–	2	3
Botanikos institutas (BI)	3	–	–	3
Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas (LAEI)	–	1	–	1
Lietuvos maisto institutas	–	1	–	1
Biochemijos institutas	–	–	1	1
Klaipėdos universitetas (KU)	–	1	–	1
Kauno technologijos universitetas (KTU)	1	–	–	1
Vilniaus pedagoginis universitetas (VPU)	1	–	–	1
Vilniaus universitetas (VU)	1	–	–	1
BI + LžI	1	1	–	2
Danijos žemės ūkio universitetas	1	–	–	1
LVA + Halės U (Vokietija) + Damasko U (Sir.)	1	–	–	1
LSDI + Švedijos žemės ūkio universitetas	1	–	–	1
LŽŪU + LVŪI	1	–	–	1
LžI + Kansaso U (JAV)	–	1	–	1
LVA + Halės U (Vokietija)	–	1	–	1
LŽŪU + BI	–	–	1	1
LžI + KU	–	–	1	1
LVA + KMU	–	–	1	1
LVA + Valst. maisto ir vet. tarnyba	–	–	1	1
Iš viso	48	48	46	142

3 lentelė. **žurnalo *Žemės ūkio mokslai* (1999–2001) autorių ir bendraautorių skaičius mokslo ir studijų institucijose**

Mokslo ir studijų institucija	Metai			Iš viso
	1999	2000	2001	
Lietuvos žemdirbystės institutas	30	35	26	91
Lietuvos žemės ūkio universitetas	14	17	13	44
Lietuvos gyvulininkystės institutas	11	12	15	38
Lietuvos veterinarijos akademija	5	5	16	26
Botanikos institutas	7	3	1	11
Lietuvos veterinarijos institutas	1	7	–	8
Lietuvos miškų institutas	3	1	3	7
Lietuvos žemės ūkio inžinerijos institutas	5	1	1	7
Klaipėdos universitetas	–	1	2	3
Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutas	3	–	2	5
Lietuvos vandens ūkio institutas	1	–	2	3
Lietuvos maisto institutas	–	3	–	3
Kauno technologijos universitetas	2	–	–	2
Vilniaus universitetas	2	–	–	2
Vilniaus pedagoginis universitetas	1	–	–	1
Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas	–	1	–	1
Kauno medicinos universitetas	–	–	1	1
Biochemijos institutas	–	–	1	1
Užsieniečiai	5	2	–	7
Iš viso	90	87	84	261

(4), Botanikos instituto (3), LAEI, VU, KU, VPU, KTU, KMU, Biochemijos isntituto ir kitų mokslo institucijų mokslininkų straipsniai. Tarp jų yra 5 Vakarų šalių universitetai, darantys kompleksinius tyrimus su Lietuvos veterinarijos akademijos, Lietuvos žemdirbystės bei Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutais.

Žurnalui straipsnius parengė 261 autorius ir bendraautoris (3 lentelė): 91 (35%) – iš Lietuvos žemdirbystės instituto, 44 (17%) – iš Lietuvos žemės ūkio universiteto, 38 (14%) – iš Lietuvos gyvulininkystės instituto, 26 (10%) – iš Lietuvos veterinarijos akademijos, 11 (4%) – iš Botanikos instituto, 8 (3%) – iš Lietuvos veterinarijos instituto, po 7 – iš Lietuvos miškų ir Lietuvos žemės ūkio inžinerijos institutų. Tarp lietuvių bendraautorių yra 7 Vakarų šalių mokslininkai.

Labai informatyvus žurnalo autorių ir bendraautorių pasiskirstymas amžiaus požiūriu. Vyrauja (apie 45%) jaunesni kaip 40 metų mokslininkai. Dauguma – doktorantai. 40–60 metų bendraautorių ir autorių yra apie 39%, o daugiau kaip 60 metų – apie 16%. Šie skaičiai byloja apie dideles žurnalo bendradarbių pajėgas.

Tais metais beveik visi žurnale paskelbti straipsniai parengti valstybine, lietuvių, kalba, iš jų tik 3 straipsniai – anglų ir 1 straipsnis – rusų kalbomis.

Pateikti publikacijų 1999–2001 metais žurnale *Žemės ūkio mokslai* mokslometriniai duomenys byloja, kad šalyje vyrauja tradicinių agrarinių mokslo krypčių tyrimai. Straipsniuose skelbiami aktualūs naujausi jų rezultatai, dažnai susieti su daktaro ir habilituoto daktaro disertacijų, užbaigtų kompleksinių mokslo projektų tematika. Jie pakankamai originalūs. Skelbiami tyrimų duomenys yra pagrįsti statistine analize, rezultatų priežastingumo paieška, procesų modeliavimu bei tyrimo duomenų palyginimu su kitų autorių paskiausiais darbais. Juose yra aiškiai suformuluotas tyrimų tikslas, aptartas nagrinėjamos problemos ištirtumo laipsnis, pagrįsti gauti rezultatai, padarytos išvados, nurodyta naudota literatūra.

Čia pateiktasis ir kiti į jį panašūs mokslotyros darbai yra gana informatyvūs ir gali praversti mokslo valdymo bei planavimo reikmėms. Tačiau reikia pripažinti, kad šiandien objektyviausias mokslinių tyrimų publikacijų kokybės vertinimo kriterijus yra jų įtakos mokslo raidai rodiklis, identifikuojamas citavimu specialioje literatūroje. Tuo požiūriu yra įvertinti pedagogikos mokslo laimėjimai [4]. Agrariniai mokslai dar laukia tokio įvertinimo. Visapusiška šių mokslų analizė skatina žurnalo *Žemės ūkio mokslai* leidėjus siekti cituojamo leidinio statuso.

IŠVADOS

1. Prioriteto tvarka žurnale skelbti kompleksinių mokslo projektų šalyje ir su užsienio partneriais rezultatus.
2. Skelbti daugiau straipsnių anglų ir kitomis užsienio kalbomis.
3. Gausinti žemės ūkio ekonomikos, žemės ūkio inžinerijos ir miškotyros mokslo krypčių publikacijų skaičių.
4. Siekti, kad šalyje didėtų svarbiausio agrarinių mokslų žurnalo vaidmuo.

Gauta
2002 09 02

Literatūra

1. Alestalo M. The rises of neoliberalizm in Finland: from the politics of equal opportunities to the search for scientific exellence // Science studies. 1993. Vol. 6. N 2. P. 35–47.
2. Bernal J. O., Mackay A. Towards a science of science // Actes XI Congress International d'histoire des sciences. Varsovie. Poland, 1965. P. 8–11.

3. Voverienė O. Mokslo politika Suomijoje. Lygios galimybės keičiamos elitiniu mokslu // Mokslo Lietuva. 1996 m. liepos 17 d. Nr. 13–14. P. 4–5.
4. Voverienė O. Mokslotyrininko žvilgsnis į dabarties pedagogikos mokslą. Publikacijų srauto analizė // 1999 m. rugs. 23 – spalio 6 d. Nr. 16. P. 8–9.

Algirdas Motuzas

THE JOURNAL “ŽEMĖS ŪKIO MOKSLAI” (“AGRICULTURAL SCIENCES”) IN 1999–2001 FROM THE STANDPOINT OF SCIENCE

S u m m a r y

The article presents a scientometric analysis of the journal “Žemės ūkio mokslai” (“Agricultural Sciences”) for the years 1999–2001: subjects, information on authorship and related scientific institutions. Suggestions on how to improve the quality of publications are made.

In three years the journal published 142 scientific articles. Most of them were in the field of agronomy (31%), followed by zootechnics (13%), veterinary medicine (10%) and land reclamation (8%). Most publications (41%) have been prepared by researchers of the Lithuanian Institute of Agriculture followed by Lithuanian University of Agriculture (15%) and Lithuanian Institute of Animal Science (14%).

Key words: science of science, agricultural sciences

Альгирдас Мотузас

ЖУРНАЛ „ŽEMĖS ŪKIO MOKSLAI“ (СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ НАУКА“) В 1999–2001 ГГ. С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ НАУКОВЕДЕНИЯ

Р е з ю м е

В настоящей статье наукометрически проанализированы тематика, сведения об авторах и исследовательских учреждениях, от имени которых опубликованы статьи в журнале „Žemės ūkio mokslai“ („Сельскохозяйственная наука“) в 1999–2001 гг., даны предложения по совершенствованию качества научных публикаций.

За три года в журнале опубликованы 142 научные статьи. Наибольшее их количество по научному направлению агрономия (13%), по зоотехнике – 13%, по ветеринарии – 10% и по мелиорации – 8%. Наиболее активно печатались ученые Литовского института земледелия (41% от общего числа публикаций), Литовского сельскохозяйственного университета – 15% и Литовского института животноводства – 14%.

Ключевые слова: науковедение, сельскохозяйственная наука